

بررسی تطبیقی مقررات پادبازار شکنی

در اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا

بررسی تطبیقی مقررات پادبازار شکنی

در اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا

پایان نامه

استاد راهنما: دکتر فیصل عامری

استاد مشاور: دکتر غلام نبی فیضی

استاد داور: دکتر محمدرضا پاسبان

نگارنده: نورالدین محمدی تر کمانی

سال تحصیلی

۸۸-۸۷

ترم دوم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست کلی مطالب

مقدمه

فصل اول - کلیات

بخش اول - آشنایی با بازارشکنی

بخش دوم - تحلیل اقتصادی بازارشکنی و اقدامات پادبازارشکنی

بخش سوم - تاریخچه و سابقه بازارشکنی و مقررات پادبازارشکنی

بخش چهارم - جایگاه حقوق پادبازارشکنی در نظامهای حقوقی ملی و بین المللی

فصل دوم - حقوق ماهوی پادبازارشکنی

بخش اول - فعل زیانبار (بازارشکنی به مفهوم اخص)

بخش دوم - خسارت

بخش سوم - رابطه سببیت و ارکان دیگر

بخش چهارم - آثار حقوقی بازارشکنی

فصل سوم - آیین دادرسی پادبازارشکنی

بخش اول - سازمان مراجع پادبازارشکنی

بخش دوم - رسیدگی بدوی

بخش سوم - بازنگری

بخش چهارم - اقدامات پادگریز

نتیجه گیری و پیشنهاد

فهرست منابع

فهرست تحلیلی مطالب

پیش‌گفتار

تحصیل عشق و رندی آسان نمود اول

آخر بسوخت جانم در کسب این فضایل

بسمه تعالی

رساله ای که پیش چشم دارید، هر چند، حاصل تلاشی پیوسته نیست ولی نتیجه قلم زدن های گاه و بیگاه این نویسنده در طی سه سال اخیر می باشد.

انتخاب موضوعی با عنوان " مطالعه تطبیقی مقررات پادبازار شکنی (آنتی دامپینگ) در اتحادیه اروپا و ایالات متحده"، پیش از آن که حاصل ذوق و سلیقه نگارنده باشد، حاصل پیشنهادی بود که در گروه حقوق اقتصادی و در مقام تعدیل موضوع پیشنهادی نگارنده "دامپینگ در حقوق ایران" داده شده بود.

باید اذعان نمایم که ذهنم برای مدتها با این موضوع کاملا نامانوس بود و این پیشنهاد را - از آن حیث که اساسا مساله حقوق ایران نیست - دوست نمی داشتم و نگارش این متن را - مانند تدریس ساختار برف در عربستان - بی فایده و فاقد ارزش عملی می دانستم. ولی گذشت زمان و آغاز مطالعات، جذابیتی دو چندان در ذهنم آفرید. منشا این جذابیت، سرنخی بود که از این کلاف سردرگم یافتیم و آن هم چند سوال کوچک ولی اساسی برای تحقیق حاضر بود.

داستان از این قرار بود که در همان اعوان پیشنهاد موضوع، مصوبه ایرانی پادبازار شکنی به تصویب رسید. این متن را به دست آوردم و به شوق همان موضوع ابتدایی که پیشنهاد داده بودم، چندین بار مطالعه کردم. مرور چندین باره متن این مصوبه، بر من آشکار ساخت که این مصوبه (در حالت فعلی آن)، جامه ای ناراست بر قامت نظام حقوقی کشورمان می باشد:

ضرورت‌های حاضر و آتی جهان تجارت، قواعدی پویا و انعطاف پذیر می طلبد که، به تنظیم این روابط اقتصادی و تجاری پرشتاب آن بپردازند. در انعکاس همین ضرورت، قوانین و قواعد بایسته ای توسط مراجع بین المللی تنظیم شده است که نظم حقوقی کشور ما از آن بیگانه است.

نگاهی به تحولات اخیر کشورمان، نشان از گام‌های شتابزده دولتمردان کشورمان، جهت پیوستن به سازمان جهانی تجارت دارد. این تمایل، که در میان کشورهای رشد یابنده،^۱ کم سابقه نیست، منجر به

---

^۱ Developing Countries

اصطلاح معمول، کشور در حال توسعه است. در مجموع اصطلاح کشور رشدیابنده کوتاهتر بوده و از این حیث که از حرف اضافه (در) استفاده نموده است، بهتر می باشد. البته انتقادی که به اصطلاح کشور رشدیابنده وارد است، ترکیب دو کلمه پارسی - عربی است. شاید اصطلاح کشورهای پیش رونده (در برابر کشورهای پیش رفته) مناسبتر باشد.

اصطلاح کشورهای رشدیابنده را اول بار در ماخذ ذیل مشاهده نموده ام:

تصویب قوانین لوکس و ناکارآمد و - نه چندان دور- متروک می گردد که عموماً حاکی از ضعف روزافزون در شناخت موقعیتهای قانونگذاری بوده و با بیانی تقلیدی و بدون ایجاد بستر حقوقی تدوین یافته اند. قوانین رقابت، تجارت الکترونیک و پول شویی را باید نمونه هایی از این گامهای شتابزده دانست.

اگر چه بی تفاوتی نسبت به دگرگونیهای مستمر و عظیم فعالیتهای تجاری و پیچیدگی های آن در جهان تجارت - که عمده آن حاصل تلاشهای فکری اقتصاد دانان و حقوقدانان است- هیچ گاه قابل توصیه نیست، اما شتابزدگی بدون شناخت کافی، منجر به تصویب قوانینی می گردد که می توان از آنها، به عنوان "قوانین از خود بیگانه"، یاد کرد. این قوانین، نه تنها قادر به پاسخگویی به معضلات حقوقی نیستند، بلکه در بیان آنچه هستند، باز می مانند. این قوانین، عموماً با فضای بومی خود هماهنگی نداشته و بدون پشتوانه ادبیات حقوقی تدوین یافته اند و امکان عملیاتی شدن نداشته اند.

آیا "بازار شکنی و مقررات پادبازار شکنی" یکی از مسائل کشور ماست و باید به استقبال آن رفت؟ آیا قانونگذار ایرانی در رابطه با مقررات پادبازار شکنی گامی شتابزده خواهد داشت و یا با تأمل بیشتر، مقرراتی مبتنی بر واقعیت های اقتصادی کشورمان فراهم خواهد آورد؟ "پیش از این، پاسخ این سوالات با تصویب مصوبه پادبازار شکنی داده شده است؛^۲ فقط باید منتظر ماند و عملکرد تصویبنامه پادبازار شکنی را دید. این مسائل، موضوع پایان نامه حاضر نیست اما هدف غایی پایان نامه حاضر را در بر خواهد داشت.

با این وصف، دانستیم که داشتن الگوهای قانونگذاری موفق^۳ و شناخت مسائل بهتر از پاسخهای عجولانه است. سوالاتی که نتایج آن در نظام حقوقی ایران مثمر ثمر است.

همچنانکه در مقدمه، نیز یادآور شده ام، تحقیق حاضر پایه ای جهت ورود ادبیات بازار شکنی در حقوق ایران می باشد. آفرینش ادبیات حقوقی در خصوص بازار شکنی بدون در نظر گرفتن تجارب حقوقی کشورهای پیشرو، پشت کردن به آفتاب است.

عامری، فیصل، سرمایه گذاری مستقیم خارجی و نقش آن در انتقال تکنولوژی به کشورهای رشدیابنده، مجله پژوهش حقوق و سیاست، سال سوم، شماره ۵، پاییز و زمستان ۱۳۸۰.

^۲ تصویبنامه در مورد پیش بینی تدابیر و اقدامهای حفاظتی، جبرانی و ضد دامپینگ برای حمایت از تولیدکنندگان داخلی شماره ۳۲۶۵۶/۷۷۲۱۹ ت/۳۲۶۵۶ مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۶. منتشر شده در روزنامه رسمی: سال ۶۳ شماره ۱۸۱۹۱، دوشنبه بیست و دوم مرداد ماه ماده یک. این مصوبه را می توانید از سایت ذیل دانلود نمایید:

<http://www.rooznamehrasmi.ir/>

از این به بعد از این مصوبه تحت عنوان "مصوبه پادبازار شکنی ایران" یاد می گردد.

^۳ همچنان که سخنان مرحوم عباس میرزا به زوربر فرانسوی تداعی کننده این معنا است: «نمی دانم این قدرتی که شما اروپایی ها را بر ما مسلط کرده چیست و موجب ضعف ما و ترقی شما چیست؟ شما در قشون جنگیدن و فتح کردن و به کار بردن تمام قوای عقلیه متبحرید و حال آنکه ما در جهل و شغب غوطه وریم و به ندرت آتیه را در نظر می گیریم. مگر جمعیت و حاصلخیزی و ثروت مشرق زمین از اروپا کمتر است؟ و یا آفتاب که قبل از رسیدن به شما می تابد تاثیرات مفیدش در سر ما کمتر از سر شماست؟ یا خدایی که مرحمتش بر جمیع ذرات عالم یکسان است خواسته شما را بر ما برتری دهد؟ گمان نمی کنم؛ اجنبی حرف بزن! بگو من چه باید بکنم که ایرانیان را هوشیار نمایم»

رجوع کنید به: زیباکلام، صادق، *ما چگونه ما شدیم*، تهران، نشر روزنه، سال ۱۳۸۶، ص ۱۴.

آری، متنی که پیش روی شماست، پاسخ به سوالاتی است که در این راستا طرح شده اند؛ سوالاتی که ما را تا یک قدمی قانونگذاری رهنمون می سازند و دارای فایده و ارزش عملی، نیز هستند!

رساله ای که پیش رو دارید، هر چند، حاصل قلمی تازه آغشته به مرکب و در معرض کژی ها و کاستی ها بوده است ولی اگر حسن سلیقه ای در آن به کار رفته باشد، حاصل چکش و سندانی است که قلم های نقد جوهر دیده در آن به کار برده اند.^۴ این همیاری معنادار و مناسب را - که بخش گسترده ای از مطالب مفید رساله را در بر می گیرد- مدیون آقای دکتر فیصل عامری می باشم. از صبر و حوصله ای که در تمامی این مدت جهت مطالعه متن و استخراج ایرادات نموده اند، ممنون می باشم.

همچنین از آقای دکتر فیضی به خاطر راهنمایی های خاص ایشان و آقای دکتر پاسبان که در نقد این اثر، همت گماردند، کمال امتنان خاطر دارم.

همچنین، از دوستان ذیل به خاطر کمکهای خاص ایشان سپاسگذار می باشم:

۱- آقای علی اصلانی که در ترجمه و فیش برداری در تعدادی از منابع یاریگر اینجانب بوده اند.

۲- آقای وحید واشقانی فراهانی که مرجعی مناسب در ترجمه عبارات و اصطلاحات ناآشنا بوده اند.

در پایان یاد آوری می گردم که هر نگارنده ای از صمیم قلب دوست دارد تا اثرش در نظر دیگران مقبول افتد. امیدوارم محتوای این متن، برای خوانندگان آن جذاب باشد و مقبول نظر عام افتد ولی هر گاه، در نظرتان - آنچنان که باید- مطلوب نیست، ببخشایید که "العذر عند الناس مقبول".

خوشحال خواهم شد، هر گاه پس از رفع ایرادات مرتبط با جلسه دفاع، اینجانب را از نظرات خود آگاه نموده و من را از فرصت آموختنی دوباره محروم ننمایید.^۵

نورالرزق محسری نرگمانی

بهمن ۱۳۸۷

---

^۴ آن گونه که کاریکلماتور عباس شهریاری به یادم می آورد: "وقتی صفر جلوی اعداد دیگر می ایستد، احساس غرور می کند".
^۵ نشانی اینترنتی نگارنده:

مقدمه

گفتار اول – شناخت مقدماتی

بسیاری از مفاهیم حقوقی، آن چنان برای خوانندگان روشن است که نیازی به توضیح ابتدایی و اولیه آنها نیست. اما مفهوم *بازار شکنی* از این دست مفاهیم نیست و ارائه دورنمایی از این مفهوم، در ابتدای امر ضروری به نظر می‌رسد.

اجازه دهید تا این شناخت ابتدایی را به دست آوریم:

"صنعت میگو گیری در ایالات متحده، بسیار پر رونق است یا حداقل در وهله اول چنین به نظر می‌رسد. در سال ۲۰۰۳ م. آمریکایی ها ۱,۳ بلیون پاند میگو مصرف کردند.^۶ اما در حال حاضر، صنعت میگو گیری ایالات متحده، رو به افول است. در دهه گذشته حدود پنج هزار کشتی ماهیگیری در خلیج مکزیک مشغول صید میگو بوده اند ولی هم اکنون، این کشتی ها به ۱۹۰۰ فروند رسیده است. صنعت میگو گیری، در حالی رو به افول است که میزان مصرف در ایالات متحده، رو به فزونی است. چرا؟

پاسخ پیش رو این بود که مزارع خارجی پرورش میگو، بازار میگوی ایالات متحده را شکسته اند. میگوگیران آمریکایی معتقدند که موج واردات و کاهش سریع قیمت‌های وارداتی دلیل این مدعاست. از سال ۲۰۰۱ م. تا ۲۰۰۳ م. واردات میگو ۲۶ درصد افزایش یافته و در حال حاضر، ۹۰ درصد مصرف ایالات متحده را در بر گرفته است. در همین میان بهای متوسط میگوهای وارداتی از \$ ۴,۴۹ برای هر پاند در سال ۲۰۰۰ م. به \$ ۳,۳۸ برای هر پاند در سال ۲۰۰۳ م. رسیده است. قیمت‌های غوطه ور، صیادان آمریکایی را از بازار خارج می‌نماید. میگو گیران داخلی ایالات متحده، با مراجعه به دولت فدرال ایالات متحده، درخواست جبران خسارت نموده اند.

در ۳۱ دسامبر ۲۰۰۳ م. اتحادیه میگوی جنوبی^۷ شکواییه پادبازار شکنی به طرفیت مزارع میگو در شش کشور برزیل، چین، اکوادور، هند، تایلند و ویتنام تقدیم دپارتمان تجارت ایالات متحده، نمود. نهایتاً، دولت فدرال تعرفه های گمرکی از ۲۶ درصد تا ۳۴۹ درصد بر واردات میگو از ۶ کشور مذکور وضع نمود.^۸

مثال فوق، یکی از صدها گزارش خبری - ژورنالیستی است که در سالهای اخیر، در خصوص بازار شکنی منتشر شده است. اجازه دهید تا مساله را کمی روشن تر نماییم:

^۶ در سال ۱۹۹۴ این میزان ۶۸۵ میلیون پاند و در سال ۱۹۷۰، ۲۸۷ میلیون پاند بوده است.

^۷ Southern Shrimp Alliance

اتحادیه ای که از مجموع میگوگیران ۸ ایالت جنوبی آمریکا تشکیل شده است.

^۸ <http://www.mises.org/story/۱۵۵۱>

در واقع، همانطور که در نظامهای حقوق داخلی تقریباً تمامی کشورهای دنیا با مقررات ضد انحصار و حامی حقوق رقابت روبرو هستیم، در عرصه حقوق بین الملل نیز این استدلال که برخی از رفتارهای بنگاه های اقتصادی و یا دولتها در عرصه تجارت و بین الملل، نا عادلانه بوده و منجر به خدشه وارد نمودن به تجارت بین الملل می گردد، اقداماتی، جهت پیش بینی و تنظیم و کنترل رفتارهای ضد رقابتی بین المللی پیش بینی شده است؛ لذا، مقررات پادبازار شکنی، نسخه ای بین المللی علیه این دست از اقدامات ضد رقابتی است.

بازار شکنی^۹ را در ساده ترین معنای آن می توانیم فروش (کالا در کشور واردکننده) به پایین تر از ارزش عادی (منصفانه)^{۱۰} تعریف نماییم.^{۱۱} البته، چنین بازار شکنی می بایست، خسارت (لطمه)^{۱۲} یا تهدید موثری علیه تولیدکنندگان داخلی کالاهای مشابه در کشور واردکننده وارد نماید و یا موجب تاخیر اساسی در ایجاد صنعت گردد.^{۱۳} در چنین وضعیتی، کشور واردکننده می تواند با استفاده از ابزارهای داخلی (قوانین ملی) و خارجی (قواعد بین المللی) عوارض پادبازار شکنی^{۱۴} را اعمال نماید.

^۹ در خصوص اصطلاح بازار شکنی ص ۲۶ به بعد.

^{۱۰} در حقوق آمریکا عبارت ارزش منصفانه (Fair Value) و کمتر از ارزش منصفانه Lftv: Less Than Fair Value به کار رفته است. ص ۱۳۵ به بعد.

^{۱۱} تعاریف ارائه شده از بازار شکنی را در منابع ذیل خواهید یافت:

* Rafiqul Im. **International Trade Law**. New South Wales: Sydney. ۱۹۹۹. p ۲۰۳.

* Bhala, R and Kennedy K. **World Trade Law: the GATT-WTO System, Regional Arrangements, and U.S. Law**. Lexis Law Publishing. ۱۹۹۸. p ۶۵۰.

* Lantz, Rh. "The Search for Consistency : Treatment of Non-Market Economies in Transition under United States Antidumping and Countervailing Duty Laws" America University Journal of International Law and Policy. ۱۰: ۳. ۱۹۹۴-۱۹۹۵. p ۹۹۶.

* Osode. Pc. "An Assessment of the WTO-Consistency of the Procedural Aspects of South African Anti-Dumping Law and Practice". Pennsylvania State International Law Review, ۲۲: ۱. ۲۰۰۳-۲۰۰۴. p ۱۹-۳۲.

* Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade ۱۹۹۴. Article ۲,۱.

در متون حقوقی انگلیسی از این توافقنامه در قالب عبارات ذیل یاد شده است:

"Agreement on Implementation of Article ۶ of the GATT ۱۹۹۴" or "Antidumping Agreement ۱۹۹۴" or "WTO Antidumping Agreement" or "ADA"

از این توافقنامه تحت عنوان Agreement ۱۹۹۴ در پاورقی یاد شده و در متن نیز "توافقنامه ۱۹۹۴ سازمان جهانی تجارت"، "توافقنامه ۱۹۹۴"، "توافقنامه" را به کار برده ایم.

در این تحقیق، ما به اختصار این قانون را به هنگام استناد به ماده مربوطه، شکل ذیل ذکر می نماییم:

"Agreement ۱۹۹۴. Article ..."

^{۱۲} همانگونه که خواهیم دید ص ۳۹ به بعد)، "لطمه" جزء عناصر اساسی بازار شکنی به مفهوم حقوقی آن می باشد؛ در حالی که در مفهوم اقتصادی آن نیاز به ورود خسارت و لطمه به صنعت نمی باشد.

لازم به ذکر است که اصطلاح لطمه یا خسارت معادل Injury می باشد. در مابقی متن ما بیشتر از اصطلاح خسارت استفاده نموده ایم.

^{۱۳} تهدید موثر می تواند یکی از ارکان اساسی بازار شکنی محسوب گردد زیرا یک از اقسام Injury یا لطمه بوده و کیان اقتصادی بازار داخلی کشور واردکننده را تهدید می نماید. ص ۲۶۷ به بعد.

^{۱۴} این اصطلاح معادل (Anti-Dumping Duties) می باشد که به معانی تکالیف، بایستگی و وظیفه و عوارض، مالیات و باژ آمده است. هر چند Duties شامل عوارض می گردد ولی مفهومی اعم از عوارض دارد که جهت شمول معنایی از اصطلاح تکلیف استفاده نمودیم. برای مثال، در خصوص

هدف این فرآیند، حمایت از صنایع داخلی در برابر رقابتهای ناعادلانه تحمیلی توسط صادرکنندگان خارجی است.

این شناخت مقدماتی را با مثالی ادامه می دهیم:

شرکت موتورالا (آمریکایی) تولیدکننده گوشی موبایل، گوشی هایی را به اتحادیه اروپا صادر می کند که نمونه های مشابه آن در بازار ایالات متحده، به (ارزش عادی) ۱۳۰ دلار فروخته می شود. همین شرکت هر گوشی تلفن همراه را در اتحادیه اروپا، به قیمت ۱۱۰ دلار (قیمت صادراتی) عرضه می کند. در چنین حالتی بازاریار شکنی رخ داده است و حاشیه آن، نیز ۲۰ می باشد:^{۱۵}

$$۱۳۰ - ۱۱۰ = ۲۰$$

بازار شکنی (دامپینگ)، از رئوس مطالب حقوق تجارت بین الملل، حقوق بین الملل اقتصادی، حقوق رقابت بین الملل و علم اقتصاد بنا به اهمیت موضوع، مورد توجه قرار گرفته است.

پیش از این، بازار شکنی به خاطر تبعیض قیمتی و آثار ضد رقابتی آن یک اقدام ناعادلانه ی تجاری بین المللی محسوب می گردید و موضوع حقوق رقابت قرار می گرفت.^{۱۶} اما سیاستهای تجاری بین المللی (حمایت از صنایع داخلی) مانع از آن شد که نسخه داخلی حقوق رقابت در عرصه بین المللی شکل لازم را به خود بگیرد.^{۱۷}

رفتارهای ضد رقابتی که موجب بر هم زدن نظام رقابت آزاد در عرصه تجارت بین الملل می شود منشاء متفاوتی دارند:

رفتارهای ضد رقابتی گاه از سوی بنگاه های اقتصادی خصوصی صورت می گیرد، که مثال بارز آن بازاریار شکنی است و موضوع تحقیق حاضر قرار می گیرد.

تصمیمات موقت، اخذ عوارض ممکن است صورت نپذیرد؛ بلکه تضمین اخذ گردد. با این وصف از آنجا که عوارض مورد قالب Duties می باشد، از همین اصطلاح در متن بهره جسته ایم.

^{۱۵} در این مثال مسائل حاشیه ای مانند حمل و نقل، تعدیل ارز و دیگر هزینه ها و همچنین دیگر عناصر بازار شکنی در نظر گرفته نشده است.
^{۱۶} حتی پیش از به وجود آمدن گات ۱۹۴۷، نظام های اقتصادی مهم جهان مانند امریکا و کشور های اروپایی و ژاپن اقدامات گسترده ای علیه بازار شکنی را سرلوحه ی کار خود قرار دادند. (برداشت از اظهارات پیتر دی. ارنهافت (Peter D. Ehrenhaft))

Ehrenhaft PD. "Essay: Is Interface of Antidumping and Antitrust Laws Possible?" The George Wash AW Revision International L. n ۳۴. ۲۰۰۲. p ۳۶۶. & Tao, Meng. **Dumping and Antidumping Regulations with Specific Reference to the Legal Framework in South Africa and China.** University of the Free State. ۳۱ May ۲۰۰۶. p ۷-۸.

^{۱۷} در این خصوص، و هم چنین بررسی بازار شکنی در مقایسه با قیمت گذاری تهاجمی (Predatory Price) ص ۱۱۲ به بعد

گاه این رفتارهای ضد رقابتی منشأ دولتی دارد که مثال روشن آن سوبسیدها و یارانه هایست که، جهت تشویق صادرات به تولیدکنندگان کشور از سوی دولت آن کشور ارائه می گردد و از موضوع این تحقیق خارج است.^{۱۸}

در حال حاضر، نظام *سازمان جهانی تجارت*^{۱۹} و گات مبانی الزامات قانونی پادبازارشکنی محسوب می گردند.^{۲۰} با وجودی که تصویب مقررات گات، اولین اقدام بین المللی در خصوص مقررات پادبازارشکنی محسوب می شد، اما شکوفایی مقررات پادبازارشکنی را باید در دهه ی ۱۹۸۰ دانست. در این دهه، نظامهای اقتصادی بزرگ دنیا، مانند ایالات متحده آمریکا، اتحادیه ی اروپا، استرالیا و کانادا ۹۵ درصد پرونده های پادبازارشکنی سر تا سر دنیا را در انحصار آماری خود داشتند. سهم این کشورها در سال ۱۹۸۵-۱۹۹۲ م. به ۸۰ درصد پرونده ها تقلیل یافت. به این دلیل که کشورهای رشد یابنده، نیز با طرح پرونده های پادبازارشکنی سهمی را به خود اختصاص دادند.^{۲۱} مقایسه ی این دو آمار نشان می دهد که علاوه بر چهار کاربر سنتی بازارشکنی، کشورهای دیگری هم در پی استفاده از این ابزار بالقوه بودند.^{۲۲}

با وجودی که دو نظام پادبازارشکنی اتحادیه اروپا و ایالات متحده، انحصار آماری خود را از دست داده اند ولی رویه های حقوقی ارزنده ای، در زمینه بازارشکنی و روشهای مقابله با آن در خود اندوخته اند. بخش عظیمی از حوزه ادبیات حقوقی بازارشکنی را باید مرهون نظامهای پادبازارشکنی آمریکا و اتحادیه اروپا، به عنوان یک حقوق فراملی و منطقه ای و مقررات *سازمان جهانی تجارت* (و گات)، به عنوان نظام حقوقی جهانی، دانست. نظام حقوقی آمریکا، به عنوان مهد مقررات ضد انحصار و حقوق رقابت داخلی، از یک سو، و نظام اتحادیه اروپا، به عنوان الگوی یک نظامی فراملی واقعی در کنترل رفتارهای ضد رقابتی مانند بازارشکنی که نظام رقابت آزاد را برهم می زند، موفقیت هایی داشته اند.

از سال ۱۹۹۴ م، سال ایجاد *سازمان جهانی تجارت*، آزادسازی اقتصادی رو به فزونی گذارده و موانع تعرفه ای و غیر تعرفه ای کاهش یافت. به همین علت، مقامات اداری^{۲۳} و تولیدکنندگان داخلی^{۲۴}

^{۱۸} Countervailing Duties

برای بررسی مختصر این موضوع : ص ۱۱۵ به بعد

^{۱۹} World Trade Organization

عبارت *سازمان جهانی تجارت* نیز به غلط در جامعه علمی جا افتاده است و ما اصطلاح سازمان جهانی تجارت را با توجه به ریشه انگلیسی آن، ترجیح داده ایم.

^{۲۰} ماده ی ۶ گات ۱۹۹۴ و توافقنامه ی تکمیلی ماده ی ۶ گات ۱۹۹۴ که به توافقنامه ی پاد بازارشکنی *سازمان جهانی تجارت* معروف است.

^{۲۱} لذا میزان پرونده های پادبازارشکنی مطروحه در این کشورها کاهش نیافته است؛ بلکه پرونده های پادبازارشکنی در کشور های در حال توسعه افزایش چشمگیری یافته و سهم کشور های توسعه یافته را از کل کاهش داده است.

^{۲۲} Bhala, R. "Rethinking Antidumping Law". Geo. Wash. Journal of International Law and Economics ۲۹.

۱۹۹۵-۱۹۹۶. p ۴.

^{۲۳} Administrative Authorities

^{۲۴} Domestic Producers

کشورهای واردکننده که خود را در این خصوص، ذی نفع می دیدند و نمی توانستند تمایل خود را جهت حمایت از صنایع داخلی پنهان نمایند، به ضرورت وجود مقررات پادبازار شکنی، به عنوان بخش مهم و حیاتی از یک نظام معقول تجاری، پی بردند^{۲۵} و آن را بهترین وسیله برای تمسک به اهداف خود یافتند. امروزه، تولیدکنندگان سعی می کنند از حقوق و تکالیف پادبازار شکنی آگاه شده و مقامات مسئول کشورهای متبوع این تولیدکنندگان، نیز در پی وضع و اعمال مقررات پادبازار شکنی، جهت حمایت از صنایع داخلی هستند؛ بنا بر این، طبیعی است که با وجود چنین دستبازیه ای، پرونده های پادبازار شکنی رو به فزونی گذارد.^{۲۶}

ایالات متحده و اتحادیه اروپا، به عنوان دو منبع مهم مقررات پادبازار شکنی، رویکردهای مشابه و گاه متفاوت و متعارضی در پیش گرفته اند که بررسی آنها مهمترین هدف این پایان نامه است.

در اتحادیه اروپا، با نظامهای بین المللی مستقل، به عنوان دولت- ملت، روبرو هستیم؛ در حالی که ایالات متحده، از مناطق تجاری^{۲۷} تشکیل می شود که نهایتاً، در حوزه سرزمینی واحدی به نام کشور ایالات متحده، قرار دارند.^{۲۸}

تحقیق حاضر سعی دارد با رویکردی مقایسه ای، وجوه تفاوت و تشابه و موقعیتهای برجسته این دو نظام حقوقی را (به لحاظ ماهوی و شکلی) به هم پیوند داده و نتایجی قابل استفاده برای کشورهای رشد یابنده، فراهم آورد.

ادراک این تفاوت ها و تشابه ها، نمای هر یک از دو نظام مذکور را بهتر جلوه گر خواهد ساخت.

---

^{۲۵} Stewart, TP. "U.S. - Japan Economic Disputes: The Role of Antidumping and Countervailing Duty Laws". *Arizona Journal of International and Comparative Law* ۱۶(۳). ۱۹۹۹. p ۶۹۳. & Tao, Meng. **Op. Cit.** p۸.

^{۲۶} برای مطالعه بیشتر، در این خصوص، رجوع کنید به:

* Stewart, TP. **Op. Cit.** p ۶۹۴.

Wang Jingqi. **China and Foreign Countries Antidumping Laws and Practicality**. Beijing: People's Court. ۲۰۰۰. p ۵۳-۵۴.

* Shang Ming. **Anti-Dumping: WTO Regulation and China and Foreign Countries Laws and Practice**. Beijing: Law. ۲۰۰۳. p ۱۳-۱۸.

* Bryan G and Boursereau DG. "Antidumping Law in the European Communities and the United States: A Comparative Analysis". *Geo. Wash. Journal of International Law and Economics* ۱۸. ۱۹۸۴-۱۹۸۵. p ۶۳۳.

* Krishna, Raj. "Antidumping in Law and Practice". World Bank, Working Papers—International Economics. Trade, Capital Flows. No. ۱۸۲۳. ۲۰۰۱. p ۵.

* Tao, Meng. **Op. Cit.** p ۸.

^{۲۷} یک کشور واحد ممکن است در خصوص برخی کالاها دارای بازارهای منطقه ای باشد و در مورد برخی کالاها دیگر، بازار واحد داشته باشد.

^{۲۸} در خصوص منطقه تجاری و وضعیت ایالات متحده، و اتحادیه اروپا ص ۱۲۱ به بعد.

گفتار دوم - ضرورت، اهمیت و هدف از مطالعه

بند یک - هدف از مطالعه

اگرچه دو نظام بزرگ اقتصادی جهان معاصر - یعنی، آمریکا و اتحادیه ی اروپا - در خصوص مقررات پادبازار شکنی انحصار آماری خود را از دست داده اند^{۲۹}، اما در هر حال، دو رکن اصلی و پرچمدار مقررات پادبازار شکنی محسوب می شوند.

ایالات متحده، نظامی ملی است که بخش عظیمی از تجارت جهانی را در اختیار خود گرفته است؛ در مقابل نظام پادبازار شکنی اتحادیه، نظام حقوقی منطقه ای - و به نظر برخی صاحب نظران، نظام حقوقی بین المللی - است و از کشورهایی تشکیل شده است که عموماً توسعه یافته محسوب می گردند. اما این که "تا چه حد این ساختار سرزمینی - تجاری بر اقدامات پادبازار شکنانه این نظامها تاثیر می گذارد؟"، مطلبی است که مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تفاوت رویه ای این دو نظام، پیش از سالهای ۱۹۸۰ م. به وضوح به چشم می خورد اما در دهه ی ۱۹۸۰ م. این تمایل در هر دو نظام به وجود آمد تا به یکسان سازی رویه ها دست یازند. این تفاوتها به مرور زمان تنزل یافته است. چنانکه، نقطه اوج آن ورود توافقنامه پادبازار شکنی در مقررات قانونی این نظامها بود. به هر تقدیر، نمی توان منکر تفاوتهای موجود در خصوص رویه ی قضایی به علت رعایت منافع ملی و منطقه ای هر یک از دو نظام شد.

در حال حاضر، این گرایش در بسیاری از کشورها وجود دارد که یکی از این دو نظام را (به علت وجود بستر حقوقی - تاریخی) در خلق مقررات سرلوحه ی خود قرار دهند. حتی کشورهای رشد یابنده - که منافع متفاوت از کشورهای توسعه یافته ی فوق الذکر دارند - به طور آگاهانه یا کورکورانه از این مقررات الگوبرداری کرده اند. بدین ترتیب، می توان بدون هیچ اغراقی ادعا نمود که نظام بین المللی پادبازار شکنی، آیینه ی منکسر نظام های پادبازار شکنی آمریکا و اتحادیه است.

مقررات این دو نظام، به لحاظ حقوق ماهوی، مضمون یکسانی را بیان می کنند و تفاوتهای پرنشیب و فراز خود را در طی گذشت زمان، هموار نموده اند. تنها، منافع مقطعی این دو نظام است که از گزینه های

---

^{۲۹} در دهه ۱۹۸۰ از تعداد ۱۵۵۸ پرونده پادبازار شکنی ۱۴۸۹ پرونده متعلق به اروپا و ایالات متحده، کانادا و استرالیا بود. مطابق آمار منتشره توسط سازمان جهانی تجارت در طی دوره زمانی اول جولای ۱۹۹۹ تا ۳۰ جولای ۲۰۰۰، از ۲۳۶ پرونده آغاز شده، اتحادیه اروپا ۴۹ پرونده (۲۰ درصد) و ایالات متحده، ۲۹ پرونده (۱۲ درصد) پرونده ها، استرالیا ۱۸ پرونده و کانادا ۱۱ پرونده را در اختیار داشته اند که جمع آن بالغ بر ۱۰۷ پرونده یعنی، معادل ۴۵ درصد کل پرونده های گزارش شده توسط سازمان جهانی تجارت می گردد.

World Trade Organization Annual Report ۲۰۰۱. (WTO Publications. Geneva. ۲۰۰۱) quoted in Tao, Meng. **Op. Cit.** p۲۸.

ارایه شده، راه حل مناسب را می جوید.^{۳۰} لذا، بیشتر تفاوتها اختصاص به رویه های شکلی دارد که به لحاظ تحلیل اقتصادی، سیاست اقتصادی، حقوق رقابت و حقوق تجارت بین الملل، حایز اهمیت اساسی نیست. هر گاه، بخواهیم به تفاوتهای حقوقی این دو نظام، بسنده کنیم، گاهی تفاوتها را - آن چنان که بایست- درخور بررسی نخواهیم یافت اما ادراک این تفاوتها در جایی معنای واقعی خود را می یابد که آثار اقتصادی مقررات ماهوی و شکلی مورد مذاقه و برسی قرار گیرند.

با وجودی که هر دو مجموعه ی اقتصادی از نظام اقتصادی مبتنی بر بازار پیروی می کنند، اما گرایشهای متفاوتی را در حمایت از منافع دو نظام خواهیم دید. برای مثال، اتحادیه ی اروپا - با توجه به این که یک توافقنامه ی منطقه ای است و از مجموعه ای از کشورها تشکیل می شود - سعی نموده قواعد پادبازار شکنی را به طور احتیاط آمیزی به کار بندد.

هدف بدوی این پایان نامه - با توجه به آن چه که گفته شد- تجزیه و تحلیل مقررات پادبازار شکنی در چهارچوب نظام اقتصادی اتحادیه ی اروپا و آمریکا می باشد.

اما آنچنان که گفته شد، خواننده حق دارد این سوال را از نگارنده بپرسد که: "این تحقیق چه آثار و نتایج عملی برای کشور رشد یابنده ای مانند ایران می تواند داشته باشد؟" بدیهی است که بررسی یک مطلب حقوقی به طور انتزاعی و بدون در نظر گرفتن ضرورتهای اقتصادی و اجتماعی - که با آنها دست و پنجه نرم می کنیم- برابر با یک اقدام پوچ و بی معنا خواهد بود؛ خصوصاً دانستن این که کتب معتبری در خصوص مقایسه ی این دو نظام سابقاً نگارش یافته است، ارزش عملی این تحقیق را کمتر خواهد نمود. اصولاً، اگر چنین تحقیقی برای رفع نیازهای اقتصادی و حقوقی نظام های هدف^{۳۱}، نوشته شده باشد، تکرار مکررات و از مصادیق زیره به کرمان بردن خواهد بود؛ لذا، تاکید می کنیم که رویکرد ما، در این مقایسه ی تطبیقی استخراج کارآمدترین قواعد برای کشور رشد یابنده ای مانند ایران است.

لذا، هدف تحقیق حاضر، بر مبنای سوالات و فرضیه های طرح شده و ضرورتهای عمومی، دستیابی به ادبیات حقوقی غنی کشورهای هدف، جهت استفاده از تجارب حقوقی آنها برای وضع قوانین بازار شکنی در حقوق آتی ایران می باشد.

---

^{۳۰} برای مثال، در خصوص مساله صفرسازی حاشیه پاد بازار شکنی، با وجودی که اتحادیه اروپا موضعی برخلاف آمریکا در پرونده فولاد نورد گرم داشت، در پرونده بد لینن که بین اتحادیه اروپا و هند جاری بود، اتحادیه اروپا به موضع آمریکا تغییر جهت داد. ص ۲۴۸ به بعد.

^{۳۱} منظور، نظامهای هدف مطالعه، یعنی، ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپا می باشد.

بند دو- ضرورت

در سال ۱۹۸۸ م. مجله ی اکونومیست، تعبیر مناسبی از پرونده های پادبازار شکنی ارائه نمود: "پرونده های پادبازار شکنی به سان تسلیحات شیمیایی در جنگ تجارت جهانی ظاهر می شوند."^{۳۲}

چنین تعبیری، اگر چه کاملاً چهره واقعی مقررات پادبازار شکنی و جایگاه آن در نظام تجارت جهانی را نشان ندهد ولی به طور زیرکانه ای استفاده ی ابزاری این مقررات را در سیاست اقتصادی کشورها آشکار می سازد.

کشور ما، نیز از این قاعده مستثنی نیست و بحث بازار شکنی، نیز پدیده ای منحصر به نظام حقوقی آمریکا و یا اتحادیه اروپا نمی باشد. امروزه، ضرورت پیوستن ایران به سازمان جهانی تجارت و لزوم حذف نظام تعرفه ای، این سوال را در ذهن ایجاد می نماید که آیا دولتمردان ایرانی، تولیدکنندگان کم توان کشورمان را در برابر تشعشات اقتصادی سازمان جهانی تجارت رها خواهند نمود؟ آیا سپر حفاظتی لازم برای صنایع داخلی طراحی خواهد شد؟ و آیا سیاست اقتصادی مناسب اتخاذ خواهد گردید؟ و آیا اساساً وجود و وضع مقررات پادبازار شکنی به لحاظ حقوقی و اقتصادی برای کشور رشد یابنده ای مثل ایران کارآمد خواهد بود؟

چنین سوالاتی و سوالات مشابه، برخی نهادهای دولتی و تحقیقاتی را به تحقیق در این خصوص، واداشته است. مرکز پژوهشهای مجلس، پیش نویس قانون پادبازار شکنی را فراهم نموده و هیات وزیران، نیز مصوبه ای را در این خصوص، تصویب نموده است. موسسه پژوهشهای بازرگانی، نیز تحقیقات و مقالاتی در این خصوص، ارائه نموده است ولی این پژوهشها، تنها شناختی ابتدایی از قواعد پادبازار شکنی ارائه می دهند.

تا کنون، ایران به مفهوم واقعی آن، با فعالیتهای بازار شکنانه روبرو نشده است؛ زیرا نظام تعرفه ای ایران مانع از بازار شکنی بوده است. با ورود ایران به نظام تجارت جهانی، علاوه بر این که ورشکستگی بخش عظیمی از صنایع ایران را به همراه خواهد داشت، باقیمانده صنایع کارآمد باقی مانده را در معرض خطر بازار شکنی قرار می دهد. هر چند، وضع قوانین پادبازار شکنی در حال حاضر، بی معنا به نظر می رسد، ولی نمی توان به واقعیات پیش رو پشت نمود.

تحقیق حاضر به صورت مستقیم در خصوص بازار شکنی در حقوق ایران بحث نمی کند و اصولاً، تحقیقی با عنوان بازار شکنی در حقوق ایران با توجه به محدودیت منابع و فقدان رویه، چیزی جز پیش گویی نیست. تحقیق حاضر پایه ای، جهت ورود ادبیات بازار شکنی در حقوق ایران می باشد. آفرینش ادبیات حقوقی در خصوص بازار شکنی بدون در نظر گرفتن تجارب حقوقی کشورهای پیشرو، پشت کردن به آفتاب است و حقیقت را دگرگون نمی سازد و حقیقت انکار ناپذیر این است که نظام حقوقی آمریکا و اتحادیه اروپا دو الگو برای کشورهای رشد یابنده، در نظام حقوق تجارت بین الملل و حقوق داخلی این کشورهاست.

^{۳۲} Bhala, R. Op. Cit. p ۴.

هر چند، سطح توسعه کشورهای رشد یابنده، با سطح توسعه اقتصادی نظامهای هدف، یکسان نیست ولی آنچه به عنوان نقطه مشترک کلیه نظامهای اقتصادی، مطرح است، توافقنامه پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت است و تمامی کشورها باید در این صفحه شطرنج، مهارتهای فنی و تکنیکهای حقوقی خود را نشان دهند. در وهله اول، به کارگیری تکنیکهای حقوقی ملازمه ای با سطوح توسعه اقتصادی ندارد ولی برای کشورهای رشد یابنده، انتخاب روشهایی کارآمد و در عین حال، ساده و کم هزینه مطلوبیت دارد؛ به همین خاطر نیز، تکنیکهای حقوقی باید الگوی عمل قرار گیرد که ساده و کم هزینه باشد.

یکی از این روشها، استفاده از تجارب کشورهای رشد یابنده دیگر است ولی این تجارب که عموماً با شکست همراه بوده است، لزوماً نمی توانند راه حل‌های مطلوب را ارائه دهند و چنین الگوهای عملکردی را باید از قواعد کشورهایی جست که عملکرد تاریخی آنها حاکی از کارآمدی قواعد حقوقی آنها باشد.

از طرفی، هدف از مطالعه قواعد پادبازار شکنی، صرفاً استفاده آن در کشور رشد یابنده نیست؛ بلکه استفاده از این قواعد، جهت دفاع در مقابل قواعد پادبازار شکنی کشورهای توسعه یافته، نیز می باشد.

بهرتر این است که پیش از ورود قوانین و مقررات موضوعه، ادبیات آن را وارد جامعه حقوقی خود نماییم؛ وگرنه تکرار اشتباهاتی را نموده ایم که بسیاری از کشورهای رشد یابنده، مانند کنیا، پاکستان، ویتنام و پرو انجام داده اند.

گفتار سوم – سوالات اساسی

بند یک – بودن یا نبودن؟ مسئله این است!

از زمان وضع اولین مقررات پادبازار شکنی، هنوز بحث بر سر لزوم یا عدم لزوم وجود چنین مقرراتی، داغ است. از یک سو، برخی نظریه پردازان^{۳۳}، تاکید دارند که نظام های پادبازار شکنی برای حمایت از تجارت عادلانه بوده و لذا، سنگ زیرین نظام تجارت بین الملل هستند.^{۳۴}

با گذشت نیم قرن از اولین مقررره بین المللی پادبازار شکنی، عقبه ای از اقتصاددانان، که سنگ بنای مقررات پادبازار شکنی را نهاده اند- امروزه - به صف مخالفان پادبازار شکنی پیوسته اند و مقررات مبارزه با بازار شکنی را ناکارآمد و فاقد توجیه اقتصادی می دانند.^{۳۵}

^{۳۳} Greg Mastel.

^{۳۴} Mastel G. **Antidumping Laws and the U.S. Economy**. New York : M. E. Sharpe. ۲۰۰۱. p ? & Tao, Meng. **Op. Cit.** p۲۴-۲۵.

^{۳۵} Jackson, John H., **Legal problems of international economic relations, cases, materials and texts**, west publishing co, ۱۹۹۵. p ۶۷۱.

برای مثال، فینگر، در این خصوص، اظهار داشته است که با وجود سیاست های قدرت مدارانه، اقتصاد بد، اجرای ضعیف و تاسف آور مقررات، مقررات پادبازار شکنی به یک تناقض گویی و یا یک هذیان منطقی شباهت دارد.^{۳۶} پروسا نیز، نتیجه گرفته است که پادبازار شکنی به لحاظ اقتصادی، هیچ مفهومی ندارد.^{۳۷}

یکی از محققین، در پژوهشی تحت عنوان " Anti-dumping: A Problem in International Trade " انتقاد خود به مقررات پادبازار شکنی را چنین بیان می کند:

" وقتی در سال ۱۹۲۳م. ژاکوب وینر، کتاب " Dumping: A Problem in International Trade " را می نوشت، هرگز تصور نمی کرد، نظامی که، جهت حذف آثار بازار شکنی طراحی شده است، خود تبدیل به یک معضل گردد؛ در حالی که ما، صدمین سالگرد پیدایش اولین مقرر پادبازار شکنی را جشن می گیریم، اوضاع از آنچه که وینر در ابتدای قرن بیستم مشاهده می نمود، تغییر یافته است. حتی اگر یافته های وی در خصوص ماهیت و دلایل بازار شکنی هنوز از اعتبار سابق برخوردار باشد، اما افزایش استفاده فزاینده از اقدامات پادبازار شکنی، آثار سوء این ابزار حمایت گرایی مدرن را آشکار ساخته است."^{۳۸}

با وجود یک قرن سابقه تقنینی، انتقادات بسیاری نسبت به مقررات پادبازار شکنی صورت پذیرفته است. با وجود چنین انتقاداتی، این سوال در ذهن مطرح می گردد که آیا وجود حقوق پادبازار شکنی در سطح بین المللی لازم و کارآمد است یا باید نظامی جدید را جایگزین آن نمود؟

پاسخ به این سوال، بخش مهمی از وظیفه این تحقیق می باشد. این سوال، یک مرحله پیش از پاسخ به سوال اصلی قرار می گیرد و ذهن خواننده را از پذیرش بی چون و چرای اصل مفهوم، رهایی می دهد. شاید چنین استدلال شود که وقتی بحث تطبیقی آغاز می گردد، اصل مساله پذیرفته شده است و نیازی نیست که در خصوص لزوم بررسی اصل موضوع تشکیک نماییم. در نظر داشته باشید که انتخاب موضوع بررسی تطبیقی، به معنای پذیرش بی چون و چرای اصل موضوع نیست. پاسخ به این سوال را خصوصا در مباحث حقوق رقابت و حقوق پادبازار شکنی، تحلیل اقتصادی بازار شکنی، تحلیل اقتصادی اقدامات پادبازار شکنی جسته ایم.

بند دوم – وجوه تفاوت و تشابه

بعد از این سوال، به اساسی ترین سوال تحقیق که در موضوع آن نهفته است، می پردازیم:

^{۳۶} Finger Jm. **Antidumping: How it works and Who gets hurt?** Michigan: The University of Michigan Press.

^{۳۷} ۴th Ed. ۲۰۰۱. p ۵۷. & Tao, Meng. **Op. Cit.** p ۲۵.

^{۳۷} Prusa TJ. "The Trade Effects of U.S. Antidumping Actions". NBER Working Paper Series ۱ : ۵۴۴۰. ۱۹۹۶. p ۱۸. & Tao, Meng. **Op. Cit.** p ۲۵.

^{۳۸} Maurizio Zanardi, **Anti-Dumping: A Problem in International Trade**, Tilburg University & Center, June ۲۰۰۵. p ۱.

مقررات پادبازار شکنی در اتحادیه اروپا و آمریکا به چه شکلی بوده و وجوه تفاوت و تشابه مقررات پادبازار شکنی (آنتی دامپینگ) در این دو نظام چیست و چه نقاط قوت و ضعفی در مقررات پادبازار شکنی آنها نهفته است؟ بدیهی است که میزان تاکید بر وجوه تفاوت و تشابه این دو نظام، یکسان نیست. بستر حقوقی تشابه این دو نظام، مقررات بین المللی پادبازار شکنی (توافقنامه پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت ۱۹۹۴ م.) است و به همین خاطر، لازمه پاسخ به این سوال، ذکر مقررات بین المللی است که به صورت بخشی تفکیک ناپذیر از محتوای متن، در جای جای پایان نامه حاضر، ذکر خواهد شد. داوری در مورد نقاط ضعف و قوت، نیز داوری ارزشی خواهد بود. اکتفا به این سوال هر چند، در مقام بیان تفاوت‌های دو نظام باشد، تحقیقی خنثی و بی روح فراهم خواهد آورد. به راستی هدف از ذکر تفاوتها و تشابه ها چیست؟! پس، با توجه به ضرورت و هدف غایی تحقیق حاضر، دو سوال دیگر مطرح می گردد و به سوال فوق، جهت دهد:

بند سوم – سازگاری با مقررات سازمان جهانی تجارت

کدامیک از دو نظام فوق با مقررات پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت، سازگارتر است؟

مقررات پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت از چند حیث در این تحقیق حائز اهمیت است:

- ۱- ماخذ مقررات دو نظام هدف، مقررات سازمان جهانی تجارت است و به همین لحاظ قانونگذاران ملی، تعهد بین المللی برای رعایت این مقررات دارند.
- ۲- این مقررات وجوه مشترک دو نظام را مشخص می سازند.
- ۳- ادراک تفاوت‌های اساسی تنها با وجود یک معیار مشترک امکان پذیر است و این معیارها در مقررات پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت مذکور است.
- ۴- مقررات پادبازار شکنی سازمان جهانی تجارت، اصولاً، یکی از منابع نظامهای هدف به شمار می رود.

بند چهارم – انتخاب بین بد و بدتر؟!!

کدام یک از دو نظام پادبازار شکنی، به عنوان الگوی مناسب برای کشورهای رشد یابنده، محسوب می گردد؟ ایالات متحده یا اتحادیه اروپا؟ مهمتر این که آیا این انتخاب بین بد و بدتر است؟ به بیان دیگر، شاید گفته شود که نظامهای اتحادیه و ایالات متحده، متعلق به دو نظام اقتصادی توسعه یافته هستند و از این حیث نمی توانند الگوی مناسبی برای قانونگذاری باشند؛ چه رسد به این که میان آنها الگویی بجوییم! در پاسخ باید گفت: مطالعه نظامهای پادبازار شکنی کشورهای رشد یابنده، هر چند، امری بایسته است (و موضوع این تحقیق نیست) ولی حقوق این کشورها (به جز معدودی از آنها مانند چین) به اندازه کافی توسعه نیافته و تجارب لازم، کسب نکرده است. در واقع، اکثر این کشورها در مدیریت ابتدایی قواعد پادبازار شکنی و محاسبات فنی آن بازمانده اند و نتوانسته اند از خود رویه قضایی مستحکمی، به جای گذارند. در مقابل، نظامهای مورد

مطالعه، نه تنها رویه قضایی غنی از خود به جای گذارده اند، بلکه به خوبی موارد تعارض منافع خود با کشورهای رشد یابنده را به خوبی فراهم می آورند.

گفتار چهارم - پلان

با توجه به اهداف، سوالات، ضرورت تحقیق، رؤوس مطالب و محتویات این تحقیق به شکل ذیل تدوین یافته اند:

این پایان نامه در سه فصل اساسی سازماندهی شده است:

در فصل اول کلیاتی در خصوص حقوق پادبازار شکنی و آبخشور تاریخی و جایگاه آن به دست می دهیم.

در فصل دوم به بررسی قواعد ماهوی پادبازار شکنی که به حول محور تعریف بازار شکنی می چرخد تحلیل می نماییم.

در فصل سوم، نیز قواعد شکلی پادبازار شکنی را که ابزار حقوقی مبارزه با بازار شکنی است، تبیین می کنیم.

فصل اول تحت عنوان کلیات مطرح گردیده است.

ادبیات پادبازار شکنی، در حقوق ایران ادبیاتی ناشناخته است و بررسی تطبیقی مقررات پادبازار شکنی در ایالات متحده و اتحادیه اروپا، نیز باید بر مبنای پیش فرضهایی مشترک و شناخته شده صورت پذیرد.

با این وصف، در بخش اول، سعی کرده ایم تا آشنایی لازم با بازار شکنی را به دست آوریم:

برای ایجاد پیش زمینه ها و ادراک کلی مفهوم بازار شکنی، ابتدائاً به اصطلاح شناسی دامپینگ (و اصطلاحات مرتبط) پرداخته و بازار شکنی را در قالب های اقتصادی و حقوقی تعریف نموده و انواع و اشکال آن را مورد بررسی قرار داده ایم.

از سوی دیگر، - آنچنان که خواهد آمد- بازار شکنی، پیش از آن که مفهومی حقوقی باشد، تعلق به دنیای اقتصاد دارد و لذا، تحلیل حقوقی این پدیده، بدون در نظر گرفتن مفاهیم و برآیند های اقتصادی نهفته در دامپینگ، تحلیلی یک سویه می باشد.^{۳۹} در تحلیل اقتصادی، سعی خواهیم نمود دلایل، انگیزه ها و شرایط اقتصادی بازار شکنی را بررسی نموده و آثار بازار شکنی به تفکیک بر کشور صادرکننده، وارد کننده و ثالث مورد بررسی قرار گرفته و سپس، آثار اقتصادی اقدامات پادبازار شکنی به تفکیک بر کشور صادرکننده، وارد کننده و تجارت جهانی مورد بررسی قرار می گیرد.

بررسی شاخه های درختی که نمی دانیم تنه و ریشه آن چگونه است، بررسی رسایی نخواهد بود؛ لذا، در بخش سوم، ریشه های تاریخی پادبازار شکنی را جستجو می کنیم. در این مرحله، دورنمای تاریخی مختصری از آغاز

---

^{۳۹} فرای این بحث، نگارش پایان نامه به دلیلی منطقی و گاه قلبی، نمی تواند خالی از تحلیل اقتصادی باشد؛ تحصیل در رشته ای به نام حقوق اقتصادی، مستلزم آن است که موضوعات از لحاظ اقتصادی مورد بحث و تفحص قرار گیرد. از سوی دیگر تحلیل اقتصادی، به سیاستهای تقنینی و افزایش بینش قانونگذاری کمک موثری می نماید.